

Datum van inontvangstneming : 21/08/2017

Zaak C-426/17

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

14 juli 2017

Verwijzende rechter:

Juzgado de lo Social n.º 2 de Terrassa (Spanje)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

27 juni 2017

Verzoekende partij:

[REDACTED]

Verwerende partij:

[REDACTED]

Juzgado de lo Social n.º 2 de Terrassa (arbeidsrechter, rechtbank nr. 2, Terrassa, Spanje)

[OMISSIS]

Gewone procedure 189/2017-E

[OMISSIS]

Verzoekende partij [OMISSIS]: [REDACTED]

[OMISSIS]

Verwerende partij [OMISSIS]: [REDACTED]

[OMISSIS]

BESCHIKKING

[OMISSIS]

FEITEN

TEN EERSTE- Voor deze rechter [is de procedure behandeld waarin de thans gedaagde, ██████████ het Instituto Nacional de la Seguridad Social (nationaal instituut voor sociale zekerheid) verzocht om erkenning van haar blijvende arbeidsongeschiktheid en haar recht op de daarbij behorende uitkering] [OMISSIS] [Or. 2] [OMISSIS]. [irrelevante precisering]

TEN TWEEDE- In die zaak werd [OMISSIS] ██████████ volledig en blijvend arbeidsongeschikt verklaard voor de uitoefening van het beroep van schoonmaakster, en werd haar een uitkering [OMISSIS] toegekend van 1 178,15 EUR per maand. Geen van partijen is in de kosten van de procedure veroordeeld.

TEN DERDE- Het in deze uitspraak aan ██████████ toegekende bedrag is een uitkering ter waarborging van haar levensonderhoud, omdat zij door haar ziekte haar beroep niet langer kan uitoefenen. De uitkering is haar enige maandelijkse inkomen.

TEN VIERDE- Met het oog op technische bijstand in die procedure bij deze rechter, verzocht ██████████ om aanstelling van een toegevoegde advocaat. De ter zake bevoegde overheidsinstantie heeft haar verzoek ingewilligd, aangezien zij voldeed aan alle wettelijke voorwaarden om [OMISSIS] aanspraak te maken op kosteloze rechtsbijstand, waaronder – naast de vereisten om uitkeringsgerechtigde te zijn en een geding in socialezekerheidszaken in te stellen – een gebrek aan voldoende eigen middelen om haar verdediging te bekostigen [OMISSIS]. [irrelevante precisering]

De benoeming viel op ██████████ Zij is door het Ilustre Colegio de Abogados de Terrassa (orde van advocaten van Terrassa) toegevoegd.

TEN VIJFDE- ██████████ handelde niet in het kader [Or. 3] van een commerciële activiteit, terwijl ██████████ optrad in het kader van haar beroepswerkzaamheden.

TEN ZESDE- Naar nationaal recht hoeven begunstigen van kosteloze rechtsbijstand in beginsel geen honorarium aan de toegevoegde advocaat te betalen, [OMISSIS] [aangezien] diens vergoeding rechtstreeks door de overheid wordt betaald overeenkomstig de in de bestuurlijke regelgeving voorziene voorwaarden.

In het onderhavige geval wordt de vergoeding van ██████████ geregeld door Resolución JUS/801/2013, de 11 de Abril, de la Generalidad de Cataluña, por la que se establecen los módulos de compensación económica por las actuaciones profesionales de los abogados en materia de asistencia jurídica gratuita para el año 2013 (besluit JUS/801/2013 van 11 april 2013 van de regering van de autonome regio Catalonië houdende vaststelling van de financiële vergoeding voor het optreden van advocaten in het kader van kosteloze rechtsbijstand in het jaar 2013). Op grond van die regeling komt aan ██████████ het bedrag van 214,44 EUR toe.

TEN ZEVENDE- Wanneer het verzoek echter geheel of gedeeltelijk wordt toegewezen, bepaalt artikel 36 [van Ley 1/1996, de 10 de enero, de Asistencia

■■■■■

Jurídica Gratuita (wet 1/1996 van 10 januari 1996 op de kosteloze rechtsbijstand; hierna: „wet 1/1996”) dat het honorarium van de toegevoegde advocaat ofwel door de wederpartij wordt betaald wanneer deze in de proceskosten wordt verwezen, ofwel door de begunstigde van de kosteloze rechtsbijstand, wanneer er geen verwijzing in de kosten is.

In die gevallen bepaalt 36, lid 5, van wet 1/1996 dat dit honorarium wordt vastgesteld overeenkomstig de „normen voor advocatenhonoraria van elke orde van advocaten”. Volgens de normen van de orde van advocaten van Terrassa bedraagt het honorarium van ■■■■■ 9 289,65 EUR. [OMISSIS] [Or. 4]

TEN ACHTSTE- In Spanje bestaan 82 lokale orden van advocaten, die gemachtigd zijn om voor hun ambtsgebied hun eigen normen voor honoraria vast te stellen.

TEN NEGENDE- ■■■■■ heeft haar cliënt nooit geïnformeerd over de geschatte prijs van haar diensten voordat zij met haar werk begon.

■■■■■ werd voor het eerst in kennis gesteld van het bedrag van die diensten na de dienstverrichting, op 18 maart 2016, toen ■■■■■ haar een factuur zond voor 9 289,65 EUR. ■■■■■ weigerde dit bedrag te betalen, omdat zij het excessief vond.

TEN TIENDE- Op 20 april 2016 heeft ■■■■■ een procedure tot invordering van advocatenkosten ingesteld tegen ■■■■■ waarin zij betaling van 9 289,65 EUR vorderde.

Bij dit verzoek voegde zij een document van de orde van advocaten van Terrassa waarin werd bevestigd dat haar honorariumvordering in overeenstemming was met het tariefstelsel dat door deze beroepsvereniging was goedgekeurd.

IN RECHTE

TEN EERSTE- [OMISSIS] [Or. 5] [OMISSIS]. [verwijzing naar artikel 267 VWEU]

TEN TWEEDE- Voorwerp van het geding

1. Bij het op 20 april 2016 neergelegde verzoekschrift in de procedure tot invordering van advocatenkosten („jura de cuentas”-procedure) heeft verzoekster, ■■■■■ de rechterlijke instantie verzocht om: „[...] ■■■■■ te gelasten mij de som van 9 289,65 EUR (inclusief btw), die zij mij verschuldigd is, te betalen of om anders de declaratie te betwisten binnen een termijn van tien dagen, op straffe van dwanginvordering indien zij niet tot betaling of betwisting overgaat, alsmede haar te verwijzen in de kosten.”

[OMISSIS] [verwijzing naar de reeds uiteengezette feiten van het geding]

TEN DERDE- Toepasselijke nationale bepalingen

Wet 1/1996

Artikel 36. Terugbetaling van de kosten

3. Wanneer de eindbeslissing geen uitdrukkelijke beslissing over de kosten bevat en het geding in het voordeel van de begunstigde van kosteloze rechtsbijstand wordt beslecht, betaalt deze de kosten van zijn verdediging, voor zover zij niet meer bedragen dan een derde van wat hij in het geding heeft verkregen. Indien deze kosten meer bedragen, worden zij verminderd tot een bedrag ten belope van een derde [Or. 6], waarbij de verschillende kostenposten pro rata in aanmerking worden genomen.

5. Toegevoegde beroepsbeoefenaars die zijn betaald op grond van het bepaalde in de vorige leden, moeten de bedragen terugbetalen die zij voor hun tussenkomst in de procedure eventueel uit overheidsmiddelen hebben ontvangen.

Hun honoraria en rechten worden berekend volgens de normen voor honoraria van advocaten van elke orde [OMISSIS] die van kracht zijn hangende het geding. [irrelevante precisering]

Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil (wetboek burgerlijke rechtsvordering; hierna: „LEC”)

Artikel 35. Advocatenhonorarium

1. Advocaten kunnen van de partij die zij in rechte bijstaan, betaling van de hun in de zaak verschuldigde honoraria vorderen door een gespecificeerde declaratie in te dienen en formeel te verklaren dat die honoraria hun verschuldigd zijn en niet zijn voldaan. [OMISSIS] [irrelevante precisering]

2. Na de indiening van deze vordering maant de griffier de schuldenaar aan om binnen een termijn van tien dagen het genoemde bedrag te betalen of de declaratie te betwisten, op straffe van dwanginvordering indien de schuldenaar niet tot betaling of betwisting overgaat.

Indien het honorarium binnen de genoemde termijn wordt betwist wegens onverschuldigdheid, is het bepaalde in de tweede en de derde alinea van het [Or. 7] tweede lid van het voorgaande artikel van toepassing.

Indien het honorarium wordt betwist wegens bovenmatigheid, geeft de griffier de advocaat drie dagen de tijd voor een reactie op de betwisting. Indien hij de van hem verlangde honorariumverlaging niet aanvaardt, past de griffier deze eerst aan overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 241 en volgende, tenzij de advocaat het bestaan aantoont van een voorafgaande schriftelijke raming die is aanvaard door de betwistende schuldenaar, en stelt hij bij beslissing het verschuldigde

██████████

bedrag vast. De beslissing wijst erop dat dwanginvordering plaatsheeft indien niet binnen een termijn van vijf dagen vanaf de kennisgeving wordt betaald.

Deze beslissing is niet vatbaar voor beroep, maar loopt niet vooruit, ook niet gedeeltelijk, op het eventueel later in een gewone procedure te wijzen vonnis.

3. Indien de schuldenaar van het honorarium geen verzet aantekent binnen de gestelde termijn, wordt verlof verleend tot tenuitvoerlegging voor het bedrag van de declaratie.

TEN VIERDE- Toepasselijke bepalingen van Unierecht

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993, L 95, blz. 29), artikelen 6, 7, 11 en 12

Richtlijn 2005/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2005 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt en tot wijziging van richtlijn 84/450/EEG van de Raad, richtlijnen 97/7/EG, 98/27/EG en 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad en van verordening (EG) nr. 2006/2004 van het Europees Parlement en de Raad (PB 2005, L 149, blz. 22), artikelen 2 tot en met 7 en 10

Artikel 101 VWEU

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”), artikel 47 [**Or. 8**]

TEN VIJFDE- Motivering van het verzoek om uitlegging van het Unierecht

[OMISSIS] [verwijzing naar de zaken die dit verzoek om een prejudiciële beslissing voorafgaan, met name de door een secretario judicial (griffier) geformuleerde verwijzingsbeslissing in zaak C-269/16, en de uitspraak van het Hof in de zaak C-503/15, waarin het heeft geoordeeld dat een secretario judicial niet is aan te merken als „rechterlijke instantie” in de zin van artikel 267 VWEU]

Moet richtlijn 93/13 junctis richtlijn 2005/29 en artikel 47 van het Handvest aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een nationale regeling als artikel 35 LEC, op grond waarvan de organen die de procedure inzake [Or. 9] honorariavorderingen („jura de cuentas”-procedure) behandelen, voordat zij een executoriale titel afgeven niet ambtshalve mogen nagaan of de overeenkomst tussen een advocaat en een consument oneerlijke bedingen bevat, noch of er sprake is van oneerlijke handelspraktijken?

Ter afbakening van het voorwerp van deze vraag, moet worden uitgegaan van de inhoud van artikel 35 LEC. [OMISSIS] [**Or. 10**] [OMISSIS] [weergave van het reeds aangehaalde artikel]

In artikel 35 LEC is namelijk niet de mogelijkheid neergelegd voor de rechter of de rechtbank om, ambtshalve of op verzoek van een van de partijen, na te gaan of er sprake is van oneerlijke bedingen of oneerlijke praktijken van advocaten ten aanzien van hun cliënten wanneer zij hun honorarium vorderen [door middel van een] [OMISSIS] jura de cuentas-procedure, aangezien rechterlijke tussenkomst enkel mogelijk is in de fase van tenuitvoerlegging van de beslissing van de letrado de la administración de justicia (griffier; voorheen: secretario judicial).

Het centrale probleem waarmee wij nu te maken hebben, is dat volgens de verwijzende rechter is aangetoond dat ██████ verweerster nooit heeft geïnformeerd over de geschatte prijs van haar diensten vóór het verrichten van die diensten, zodat ██████ daarvan pas kennis nam nadat de diensten waren verstrekt, toen de advocate haar declaratie aan ██████ aanbod. Een dergelijke handelspraktijk kan mogelijk als „misleidend” worden beschouwd op grond van artikel 7, lid 4, onder c), van richtlijn 2005/29. [Niettemin] kan naar nationaal recht op dit ogenblik in de procedure rechter deze handeling niet worden getoetst, noch door de verwijzende, noch door de griffier, die enkel oordeelt of het bedrag verschuldigd is of niet, zonder dat hij dergelijke kwesties mag behandelen. **[Or. 11]**

Tegen deze achtergrond is de verwijzende rechter van oordeel dat de nationale regeling in strijd kan zijn met artikel 11 van richtlijn 2005/29 en artikel 47 van het Handvest, doordat zij consumenten of gebruikers geen daadwerkelijke bescherming tegen oneerlijke handelspraktijken waarborgt en evenmin hun recht op een eerlijke en openbare behandeling van hun zaak door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld, garandeert. Het wekt immers verbazing dat krachtens de nationale regelgeving een overheidsambtenaar – wat een griffier zonder twijfel is – in de uitoefening van zijn functie een executoriale titel mag afgeven waarin een schuldvordering wordt erkend van een ondernemer die oneerlijke gedragingen in het handelsverkeer stelt, zonder dat hij die gedraging kan toetsen, waardoor dergelijke misleidende gedragingen de schijn krijgen officieel en rechtmatig te zijn, wat veel consumenten ertoe zal brengen de gevorderde bedragen te betalen. Dit wordt nog verergerd door het feit dat de magistraat die is belast met de tenuitvoerlegging, deze praktijken evenmin kan toetsen vóór de tenuitvoerlegging, wat in strijd zou kunnen zijn met het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht, aangezien het consumenten tegen wie dergelijke procedures worden ingeleid, uiterst moeilijk wordt gemaakt om de bescherming van richtlijn 2005/29/EG te genieten.

Advocaat-generaal Kokott heeft zich in haar conclusie van 15 september 2016 in de zaak C-503/15 reeds in deze zin uitgesproken: „Wanneer [...] de procedure ter vaststelling en tenuitvoerlegging van de in de ‚jura de cuentas’-procedure genomen beslissing in haar totaliteit wordt beschouwd, wordt duidelijk dat het geen doel treft als de toetsing van het oneerlijke karakter van bedingen of handelspraktijken wordt verschoven naar de fase van de tenuitvoerlegging. [...] Dit zou immers betekenen dat een consument in de voorafgaande, op de vaststelling van de executoriale titel gerichte procedure op straffe van de daarop

■■■■■

volgende tenuitvoerlegging zou worden aangemaand tot betaling van een mogelijk op oneerlijke bedingen of oneerlijke handelspraktijken berustende vordering. Om die reden moet een verschuiving van de toetsing [Or. 12] van het oneerlijke karakter van bedingen of handelspraktijken naar het stadium van de tenuitvoerlegging worden afgewezen, en wel zowel om proceseconomische redenen als ook om redenen van de doeltreffende uitvoering van de betrokken Unierechtelijke regelingen. Door een dergelijke verschuiving zou immers het niet te verwaarlozen risico bestaan dat de schuldenaar vanwege de natuurlijke autoriteit van de beslissing van de secretario judicial bij ontvangst van deze beslissing onmiddellijk tot betaling overgaat, zonder dat een latere executieprocedure überhaupt noodzakelijk wordt. Het bestaan van een executoriale beslissing oefent immers op zichzelf al een niet te onderschatten druk uit op de consument om zijn (vermeende) betalingsverplichtingen na te komen, vooral wanneer de procedure tot vaststelling van de executoriale titel zoals in casu een procedure op tegenspraak is [...]. Zoals de Commissie ter terechtzitting terecht heeft benadrukt, is een verzet in een executieprocedure bovendien geenszins te vergelijken met de mogelijkheid om op te komen tegen de beslissing van de secretario judicial. Dit geldt des te meer, als – zoals boven uiteengezet [...] – een dergelijk verzet in de executieprocedure geen opschortende werking heeft, zoals hier het geval is.” Ook in het arrest van het Hof van 18 februari 2016, Finanmadrid (C-49/14, EU:C:2016:98), is geoordeeld dat „de in het hoofdgeding aan de orde zijnde regeling met betrekking tot de wijze waarop het beginsel van het gezag van gewijsde ten uitvoer wordt gelegd in de betalingsbevelprocedure, zich niet verdraagt met het doeltreffendheidsbeginsel, aangezien deze regeling in door ondernemers tegen consumenten ingestelde procedures de handhaving van de bescherming die richtlijn 93/13 aan consumenten wil bieden, onmogelijk of uiterst moeilijk maakt”. Derhalve moet de onderhavige prejudiciële vraag worden gesteld, aangezien deze magistraat zich, [naargelang] het antwoord van het Hof, moet uitspreken over de gevolgen van deze gedraging voor de ingestelde vordering, dan wel zich ervan moet [Or. 13] onthouden deze gedraging op enige wijze te toetsen.

Regeling van de vergoedingen van toegevoegde advocaten

Moet een toegevoegde advocaat worden beschouwd als een „verkoper” of een „handelaar” in de zin van artikel 2, onder c), van richtlijn 93/13 en artikel 2, onder b), van richtlijn 2005/29?

Zijn artikel 6, lid 1, onder d), en artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/29 van toepassing op de situatie waarin de tarieven van een beroepsbeoefenaar zijn geregeld middels een wettelijke bepaling? Zo ja, moet richtlijn 2005/29 dan aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een regeling als die van artikel 36 van wet 1/1996, waarin de toepassing van het wettelijk geregelde tariefstelsel verplicht is gesteld, ook al maakt de ondernemer zich schuldig aan misleidende handelingen of omissies met betrekking tot de vaststelling van de prijs voor zijn dienstverrichting?

Naast vragen over de procedure, heeft de verwijzende rechter ook twijfels over de verenigbaarheid van het stelsel voor vaststelling van de vergoedingen van toegevoegde advocaten met de richtlijnen 93/13 en 2005/29.

Moet een toegevoegde advocaat worden beschouwd als een „verkoper” of een „handelaar” in de zin van artikel 2, onder c), van richtlijn 93/13 en artikel 2, onder b), van richtlijn 2005/29?

In de eerste plaats is in het arrest van het Hof van 15 januari 2015, Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14), weliswaar geoordeeld dat overeenkomsten tussen advocaten en hun cliënten binnen de werkingssfeer van richtlijn [Or. 14] 93/13 vallen, maar dat arrest had betrekking op een zaak waarin de beroepsbeoefenaar vrij was gekozen door de cliënt, wat in casu niet het geval is, aangezien ██████ is toegevoegd.

[OMISSIS] [E]r moet op worden gewezen dat de relatie tussen een toegevoegde advocaat en zijn cliënt heel complex is, omdat de advocaat niet vrij door zijn cliënt is gekozen, maar verplicht aan de cliënt is toegevoegd door een beroepsorganisatie, de orde van advocaten, die de kosteloze rechtsbijstand niet „verleent” maar „organiseert” of „er de middelen voor verschaft”. De orde van advocaten heeft daartoe regels voor toevoeging vastgesteld opdat die rechtsbijstand op hoogst persoonlijke wijze door de betrokken advocaat kan worden verricht, aangezien de advocaat geen werknemer of medewerker van de orde is, maar een beroepsbeoefenaar die in totale onafhankelijkheid optreedt en volkomen onderworpen is aan de geldende regels inzake de beroepsethiek.

De toevoeging van een advocaat geschiedt dus met inachtneming van een dubbele objectieve voorwaarde, namelijk dat de aan de cliënt toegevoegde advocaat ingeschreven is voor het verlenen van kosteloze rechtsbijstand (die inschrijving kan volgens het nationale recht vrijwillig of verplicht zijn), en dat de concrete toevoeging plaatsvindt op basis van benoemingsregels die verplicht moeten worden nageleefd.

Derhalve moet in de eerste plaats worden onderzocht of toegevoegde advocaten onder de begrippen „handelaar” of „ondernemer” in de zin van de richtlijnen 93/13 en 2005/29 vallen, want hoewel zij in het kader van hun beroepsactiviteit handelen wanneer zij voor dit soort prestaties een publieke dienst verstrekken, staat het vast dat zij niet vrij op de markt concurreren, maar om de beurt door een beroepsorganisatie worden aangewezen. Volgens de verwijzende rechter is het dan ook niet zeker dat zij binnen de werkingssfeer van deze richtlijn vallen, [zodat het noodzakelijk is] [Or. 15] deze vraag te stellen.

Zijn artikel 6, lid 1, onder d), en artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/29 van toepassing op de situatie waarin de tarieven van een beroepsbeoefenaar zijn geregeld middels een wettelijke bepaling? Zo ja, moet richtlijn 2005/29 dan aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een regeling als die van artikel 36 van wet 1/1996, waarin de toepassing van het wettelijk geregelde tariefstelsel verplicht

██████████

is gesteld, ook al maakt de ondernemer zich schuldig aan misleidende handelingen of omissies met betrekking tot de vaststelling van de prijs voor zijn dienstverrichting?

Tegen deze achtergrond moet worden gekeken naar de opbouw van het vergoedingsstelsel. Zonder af te doen aan verdere vaststellingen, mag niet uit het oog worden verloren dat artikel 36 van wet 1/1996 bepaalt dat het honorarium van de toegevoegde advocaat moet worden betaald door de begunstigde van kosteloze rechtsbijstand wanneer er geen veroordeling in de proceskosten is geweest, en dat het bedrag van dat honorarium wordt berekend op basis van regels die elke orde van advocaten van een bepaalde plaats vrijelijk, zonder enige overheidstussenkomst, vaststelt. Van dat tarief was ██████████ nooit op de hoogte gesteld.

Gegeven de omstandigheid dat artikel 6 van de Código Civil (burgerlijk wetboek) bepaalt dat „eenieder wordt geacht de wet te kennen”, staat het vast dat ██████████ in beginsel, overeenkomstig het nationale recht, het in deze procedure gevorderde bedrag zou moeten betalen, hoewel zij daarover nooit was geïnformeerd en hoewel dit bedrag praktisch even hoog is als haar hele jaarinkomen uit het haar toegekende pensioen.

Het essentiële feit waarmee wij nu te maken hebben, is het kennelijke onevenwicht waarmee burgers aan wie rechtsbijstand wordt verleend door toegevoegde advocaten, worden geconfronteerd, omdat deze advocaten deskundig zijn op het gebied van rechtsregels, terwijl hun cliënten, [Or. 16] normaal gesproken, personen zonder juridische kennis en met weinig financiële middelen zijn, aangezien de dienst bestemd is voor de meest kwetsbare groepen in de maatschappij.

Artikel 6, lid 1, onder d), van richtlijn 2005/29 beschouwt alle bewuste weglatingen of onware mededelingen over de vaststelling van de prijs voor de diensten van de ondernemer als misleidend, en volgens artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/29 is ook het verborgen houden van essentiële informatie over de prijs van de diensten door de ondernemer misleidend of oneerlijk. In casu heeft de advocaat, hoewel zij volledig op de hoogte was van het vergoedingsstelsel (van een advocaat kan immers niet anders worden verwacht, en bovendien baseert zij haar vordering op de verplichting zulke tarieven toe te passen) haar cliënt niet op de hoogte gebracht van de mogelijkheid dat deze de gevorderde som zou moeten betalen. Aangezien de artikelen 11 en 12 van richtlijn 2005/29 bepalen dat een rechterlijke of administratieve instantie moet zorgen dat aan deze Unieregel wordt voldaan, dient het tweede onderdeel van deze prejudiciële vraag te worden gesteld, opdat het Hof, wanneer het dat dienstig acht, in de eerste plaats bepaalt of de bepalingen van richtlijn 2005/29 van toepassing zijn op het vergoedingsstelsel van advocaten van wie de vergoedingen in wettelijke bepalingen zijn geregeld. In de tweede plaats zou het Hof de vraag moeten beantwoorden of een nationale regeling zoals de litigieuze, die de toepassing verplicht stelt van een tariefstelsel dat door de lokale orde van advocaten is vastgesteld – ook al maakt de

ondernemer zich schuldig aan misleidende handelingen of omissies met betrekking tot de vaststelling van de prijs van zijn diensten, welke erin bestonden dat hij zijn cliënt niet, zelfs niet bij wijze van schatting, op de hoogte heeft gesteld van het bedrag van zijn diensten – in strijd is met deze richtlijn.

Regeling van de honoraria van de advocaten die ingeschreven zijn voor toevoeging binnen het systeem van kosteloze rechtsbijstand, wanneer de vordering van hun cliënt is toegewezen [Or. 17]

Moet artikel 101 VWEU aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een regeling als die van artikel 36 van wet 1/1996, op grond waarvan advocaten die diensten verlenen binnen het systeem van de kosteloze rechtsbijstand, wanneer de vordering wordt toegewezen, worden vergoed volgens een tariefstelsel dat eerder door diezelfde advocaten is vastgesteld, zonder dat de autoriteiten van de lidstaat daarvan kunnen afwijken?

Voldoet deze regeling aan de in artikel 15, lid 3, van richtlijn 2006/123/EG neergelegde eisen van noodzakelijkheid en evenredigheid?

In de eerste plaats zij in herinnering gebracht dat artikel 101 VWEU besluiten van ondernemingen van rechtswege nietig verklaart die de handel tussen de lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de interne markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst en met name die welke bestaan in het rechtstreeks of zijdelings bepalen van de aan- of verkoopprijzen of van andere contractuele voorwaarden of het ten opzichte van handelspartners toepassen van ongelijke voorwaarden bij gelijkwaardige prestaties, hun daarmee nadeel berokkenend bij de mededinging. Dit principe is in een groot aantal Unieregelingen, bijvoorbeeld in richtlijn 2006/123/EG, herhaald en uitgewerkt.

In de tweede plaats bestaat er twijfel over de verenigbaarheid van artikel 36, leden 1 en 5, van wet 1/1996 met de Unieregelgeving inzake mededinging. Deze twijfel kan in de onderhavige zaak niet als irrelevant worden beschouwd, omdat het geschil gaat over de verplichte toepassing van een tariefstelsel van de lokale orden van advocaten om de vergoeding van de toegevoegde advocaten te bepalen wanneer zij in die hoedanigheid optreden. Om die reden zou het van rechtswege nietig en dus niet van toepassing zijn (arrest van het Hof van 5 december 2006, ██████████ e.a., C-94/04 [Or. 18], punt 42), omdat dit optreden de handel tussen lidstaten ongunstig kan beïnvloeden (beschikking van het Hof van 5 mei 2008, Hospital Consulting e.a., C-386/07) doordat vaste honoraria voor dit soort dienstverlening worden ingesteld.

In de derde plaats valt een orde van advocaten volgens de verwijzende rechter, tenminste wanneer zij een tariefstelsel vaststelt, zonder twijfel onder het begrip onderneming, volgens de uitlegging van artikel 101 VWEU in het arrest van het Hof van 18 juni 1998, Commissie/Italië, C-35/96, want ondanks dat de orde een beroepsvereniging is, is niet haar rechtsvorm of de wijze waarop zij wordt

██████████

gefinancierd relevant, maar wel de vraag of zij een economische activiteit uitoefent. Overeenkomstig Real Decreto 658/2001, de 22 de junio, por el que se aprueba el Estatuto General de la Abogacía Española (koninklijk besluit 658/2001 van 22 juni 2001 tot goedkeuring van het Algemeen Statuut voor de Spaanse advocatuur) beschermt de orde van advocaten de gezamenlijke belangen van haar leden (artikel 3.1 van het Statuut), kunnen slechts advocaten (en geen willekeurige derden) lid zijn van de orde, en kiezen die leden vrij, middels een algemene, rechtstreekse en geheime stemming, uit hun midden de leden van het bestuur en de deken (artikel 49.1 van het Statuut). Het bestuur en de deken zijn de organen die aan de algemene vergadering het voorstel voor de vaststelling van deze tariefstelsels doen [artikel 53, onder i), van het Statuut].

De algemene vergadering, het orgaan dat het tariefstelsel vaststelt, bestaat uitsluitend uit leden van de orde (artikel 56.1 van het Statuut). Noch in het bestuur – waar de tariefstelsels worden voorbereid – noch in de algemene vergadering is er sprake van tussenkomst door de overheid of de regering. Enerzijds wordt de algemene vergadering immers gevormd door alle leden van de orde. Deze leden zijn uitsluitend personen die dit beroep **[Or. 19]** uitoefenen (en bovendien is het lidmaatschap van de orde verplicht om het beroep te mogen uitoefenen). Anderzijds [bestaat] het bestuur [uit] leden van de orde die door de overige leden van de algemene vergadering zijn gekozen om die functie uit te oefenen. Bij de goedkeuring van die tariefstelsels hebben wij dus niet te maken met „onafhankelijke” beroepsbeoefenaars, zoals het Hof dat formuleert in zijn arrest van 17 november 1993, ██████████ C-185/91, maar met echte besluiten van ondernemers die middels een stemming bij handopsteken – want zo vindt de stemming in die vergaderingen plaats – vrijelijk hun tarief bepalen, een tarief dat verplicht is voor de begunstigden van kosteloze rechtsbijstand en voor degenen die zijn veroordeeld in de proceskosten in procedures tegen personen aan wie kosteloze rechtsbijstand is toegekend.

Essentieel is dus, zoals in het arrest van het Hof van 18 juni 1998, Commissie/Italië, C-35/96, punten 53 en 54, wordt aangegeven, dat „[h]oewel artikel 85 van het Verdrag als zodanig slechts betrekking heeft op het gedrag van ondernemingen en niet op wettelijke of bestuursrechtelijke maatregelen van de lidstaten, [...] niettemin uit de samenhang van dit artikel met artikel 5 van het Verdrag [volgt] dat de lidstaten geen maatregelen, zelfs niet van wettelijke of bestuursrechtelijke aard, mogen nemen of handhaven die het nuttig effect van de op de ondernemingen toepasselijke mededingingsregels ongedaan kunnen maken” [OMISSIS] [in punt 53 aangehaalde rechtspraak].

Dat is met name het geval, indien een lidstaat de totstandkoming van met artikel 85 strijdige mededingingsregelingen oplegt of stimuleert dan wel de **[Or. 20]** werking ervan versterkt of aan zijn eigen regeling het overheidskarakter ontnemt door de verantwoordelijkheid voor het nemen van besluiten tot interventie op economisch gebied aan particuliere marktdeelnemers over te dragen [OMISSIS] [in punt 54 aangehaalde rechtspraak].” Zoals reeds opgemerkt, stelt in

deze zaak een onderneming de prijs vast van de diensten die [OMISSIS] [aan de begunstigden van kosteloze rechtsbijstand] worden verstrekt.

De verwijzende rechter erkent dat de toegevoegde advocaat niet vrijelijk door de cliënt is uitgekozen, maar bij wijze van verplichting door de orde van advocaten is aangewezen. Volgens hem beperkt [echter] het feit dat deze beroepsvereniging, op de manier zoals hierboven is uiteengezet, het honorarium vaststelt dat de cliënt aan de door het overheidssysteem aangewezen advocaat moet betalen wanneer zijn vordering wordt toegewezen, in hoge mate de mededinging binnen de juridische dienstverlening aan de sociaal meest kwetsbare groepen.

Men mag niet vergeten dat de afnemers van die diensten personen zijn met weinig of geen koopkracht, die zich, wanneer zij behoefte hebben aan juridische raad en bijstand, geplaatst zien voor de keuze tussen ofwel het overheidssysteem van toevoeging van een advocaat, ofwel het contracteren van een advocaat (die tevoren, bij stemming, samen met andere ondernemers die binnen de sector zijn concurrent zijn, het tarief voor het overheidssysteem heeft vastgesteld).

Hierdoor wordt volgens de verwijzende rechter de mededinging binnen de juridische dienstverlening aan de meest kwetsbare personen beperkt, aangezien de ondernemers (in dit geval advocaten) de prijs van hun voornaamste „concurrent” (het overheidssysteem van kosteloze rechtsbijstand) vaststellen en dus vanuit de best mogelijke positie in de markt opereren. Zij kennen immers het gedrag, namelijk de prijs, van hun „concurrenten” (want die hebben zij zelf in vergadering vastgesteld) en weten dat de [Or. 21] orde van advocaten [een advocaat die lid is van die orde, kan toevoegen aan] [OMISSIS] dezelfde cliënt die van plan is deze advocaat buiten het overheidssysteem van kosteloze rechtsbijstand te contracteren. Zo kunnen aan deze cliënt andere condities [worden aangeboden] dan welke voor het algemene publiek voor dezelfde diensten worden gehanteerd, aangezien de advocaten de prijs kennen die hun „concurrenten” of zichzelf aan de cliënt rekenen, wanneer die gebruikmaakt van het overheidssysteem.

Het is belangrijk voor ogen te houden dat, zoals in het arrest van het Gerecht van 14 maart 2013, Dole Food en Dole Germany/Commissie, T-588/08, wordt overwogen, „iedere ondernemer [...] zelfstandig [moet] bepalen welk beleid hij op de gemeenschappelijke markt wil voeren, en [...] deze eis van zelfstandigheid weliswaar niet [uitsluit] dat de ondernemer gerechtigd is zijn beleid op een intelligente manier aan het vastgestelde of te verwachten gedrag van zijn concurrenten aan te passen, maar [...] onverbiddelijk in de weg [staat] aan elk al dan niet rechtstreeks contact tussen ondernemers waardoor het marktgedrag van een bestaande of mogelijke concurrent wordt beïnvloed of deze wordt geïnformeerd over beslissingen of voornemens met betrekking tot het eigen marktgedrag, wanneer deze contacten tot doel of ten gevolge hebben dat mededingingsvoorwaarden ontstaan die, gelet op de aard van de producten of verleende diensten, de grootte van de ondernemingen, hun aantal en de omvang van de betrokken markt, niet met de normale voorwaarden op die markt overeenkomen [OMISSIS].

■■■■■

Indien het aanbod op een markt sterk geconcentreerd is, kan de uitwisseling van bepaalde informatie, met name naargelang van het soort informatie dat wordt uitgewisseld, ondernemingen de mogelijkheid bieden de positie en de commerciële strategie van hun concurrenten op de markt te kennen, waardoor de rivaliteit op deze [Or. 22] markt wordt vervalst en de kans op collusie wordt vergroot of collusie zelfs wordt vergemakkelijkt. Indien het aanbod daarentegen versnipperd is, kunnen de verspreiding en de uitwisseling van informatie tussen concurrenten een neutraal of zelfs een positief effect hebben op de mededinging op de markt [OMISSIS].” Daarbij zij aangetekend dat de afnemers van deze diensten, gezien hun kenmerken (personen met beperkte financiële middelen), niet beschikken over de ruime mogelijkheden waarmee andere gebruikers over de prijs kunnen onderhandelen met aanbieders van diensten buiten de regio van de orde (die tarieven heeft goedgekeurd die verplicht voor ze zijn). Daarmee is de mogelijkheid om een advocaat te contracteren beperkt tot precies die regio [waarvoor] de orde en haar leden het verplichte tarief hebben vastgesteld.

De inhoud van het arrest van het Hof van 5 december 2006, ■■■■■ e.a., C-94/04, is nergens met het bovenstaande in tegenspraak. In dat arrest werd de vaststelling van een stelsel van minimumhonoraria rechtmatig geacht, mits de doelstellingen ter rechtvaardiging van dat stelsel waren afgewogen en die beperkingen niet onevenredig waren. Dit lijkt in casu niet het geval, aangezien het tarief opeisbaar wordt na de verstrekking van de dienst, wanneer de procedure is afgesloten, zodat die maatregel niets van doen heeft met goede rechtsbedeling of met bescherming van de cliënt, te meer omdat de advocaten zich al verzekerd hebben van een correcte beloning voor hun diensten via de door de overheid bij verordening vastgestelde vergoedingen, die in dit concrete geval heel wat lager zijn dan de beloning op grond van het tarief dat door deze ondernemers is vastgesteld.

De verwijzende rechter erkent dat deze bepalingen van wet 1/1996 tot doel hebben dat degene wiens vordering door de rechter is toegewezen en die daardoor een economisch voordeel heeft ontvangen, de kosten van [Or. 23] zijn verdediging betaalt. De twijfel van de verwijzende rechter is [echter] hierin gelegen dat die kosten door de beroepsbeoefenaren zelf in vergadering zijn vastgesteld, terwijl de prijs voor die diensten ook op een andere wijze zou kunnen worden bepaald (bijvoorbeeld bij beslissing van de rechter in de einduitspraak, of zelfs [door] de begunstigde te verplichten de prijs die door de overheid aan de advocaat is betaald, aan de overheid terug te betalen, welke prijs aanzienlijk lager is dan het bedrag dat door de orde is vastgesteld). Op deze wijze zou het doel van de bepaling volledig verenigbaar zijn met de [waarborging van de] mededinging, hetgeen in deze zaak naar het oordeel van de verwijzende rechter, om de hierboven genoemde redenen, beslist niet het geval is. Daarom rijst volgens hem ernstige twijfel omtrent de verenigbaarheid van het vergoedingsstelsel van wet 1/1996 met de eerder aangehaalde bepalingen inzake mededinging, aangezien in het in artikel 36, lid 1, van wet 1/1996 bedoelde geval, anders dan in de zaak die heeft geleid tot het arrest van het Hof van 8 december 2016 (C-532/15 en C-538/15), het de beroepsbeoefenaren zelf zijn die vrijelijk hun tarief bepalen,

zonder tussenkomst van de overheid en zonder dat de rechterlijke instanties daarvan kunnen afwijken.

Regeling van de honoraria van de advocaten die ingeschreven zijn voor toevoeging binnen het systeem van kosteloze rechtsbijstand, wanneer de vordering van hun cliënt is toegewezen

Moet artikel 47 van het Handvest aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een regeling als die van artikel 36 van wet 1/1996, die begunstigen van kosteloze rechtsbijstand, in geval van toewijzing van hun vordering zonder een veroordeling in de proceskosten, verplicht om de advocaat een honorarium te betalen overeenkomstig een tarief dat door een beroepsvereniging is vastgesteld en dat meer dan 50 % [Or. 24] bedraagt van het jaarbedrag van een socialezekerheidsuitkering?

Ten slotte mag, gezien de bijzondere kenmerken van deze zaak, niet worden vergeten dat in de procedure die aanleiding heeft gegeven tot de vordering van het honorarium, een vordering was ingesteld op basis van de in artikel 34 van het Handvest neergelegde rechten, concreet de toegang tot een socialezekerheidsvoorziening op grond van ziekte. Deze vordering valt zonder twijfel binnen de werkingssfeer van artikel 47 van het Handvest, waarin aan eenieder wiens door het recht van de Unie gewaarborgde rechten zijn geschonden, een doeltreffende voorziening in rechte wordt gewaarborgd, alsmede kosteloze rechtsbijstand aan degenen die niet over toereikende financiële middelen beschikken, hetgeen zonder enige twijfel bij ██████ het geval is.

Onder deze omstandigheden volstaat een vergelijking tussen de hoogte van het aan ██████ toen eiseres, toegekende invaliditeitspensioen en het bedrag dat door de binnen het systeem van kosteloze rechtsbijstand toegevoegde advocaat wordt gevorderd, om tot de conclusie te komen dat het stelsel van artikel 36 van wet 1/1996 dat recht aanzienlijk kan beperken en niet voldoet aan de verplichting tot het verlenen van kosteloze rechtsbijstand die door artikel 47 van het Handvest wordt opgelegd.

De vordering in het hoofdgeding betref immers een periodieke uitkering om in het levensonderhoud te voorzien van een persoon die door ziekte arbeidsongeschikt is geworden.

De ontvangst van die uitkering, die bovendien het enige inkomen van ██████ is, valt normaal gesproken meestal niet te combineren met andere inkomsten uit arbeid. Het toegekende bedrag is 1 178,15 EUR per maand, waarvan de belasting nog moet worden afgetrokken, zodat rond de 1 000 EUR per maand overblijft, dus rond de 12 000 EUR per jaar. [Or. 25]

Desondanks vordert de toegevoegde advocaat (die al het wettelijk voorziene bedrag van 214,44 EUR voor haar werk heeft ontvangen) op grond van de bepaling van artikel 36 van wet 1/1996 nog een aanvullend bedrag van 9 289,65 EUR.

[REDACTED]

Dit betekent dat artikel 36 van wet 1/1996 toestaat dat een advocaat die binnen het systeem van kosteloze rechtsbijstand is toegevoegd, van de persoon die hij bijstaat als honorarium ongeveer 80 % in rekening brengt van het jaarbedrag van diens uitkering. Dit lijkt niet verenigbaar met het recht op een doeltreffende voorziening in rechte van de begunstigde van die bijstand (want een dermate hoog tarief als het onderhavige ontmoedigt de meest kwetsbare groepen om hun rechten voor de rechter uit te oefenen, daar zij met hun bescheiden inkomen nooit het honorarium van hun advocaat zullen kunnen betalen), noch met de kosteloosheid waarvan in dat artikel sprake is.

Gelet op het voorgaande [OMISSIS]

BESLIST DE JUZGADO DE LO SOCIAL NÚMERO DOS DE TERRASSA:

1. het Hof van Justitie van de Europese Unie te verzoeken om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

1) Moet richtlijn 93/13/EEG junctis richtlijn 2005/29/EG en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een nationale regeling als artikel 35 van Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil, op grond waarvan de [Or. 26] organen die de procedure inzake honorariavorderingen („jura de cuentas”-procedure) behandelen, voordat zij een executoriale titel afgeven niet ambtshalve mogen nagaan of de overeenkomst tussen een advocaat en een consument oneerlijke bedingen bevat, noch of er sprake is van oneerlijke handelspraktijken?

2) Moet een toegevoegde advocaat worden beschouwd als een „verkoper” of een „handelaar” in de zin van artikel 2, onder c), van richtlijn 93/13 en artikel 2, onder b), van richtlijn 2005/29? Zijn artikel 6, lid 1, onder d), en artikel 7, lid 2, van richtlijn 2005/29 van toepassing op de situatie waarin de tarieven van een beroepsbeoefenaar zijn geregeld middels een wettelijke bepaling?

3) Indien de vorige vraag bevestigend moet worden beantwoord, moet richtlijn 2005/29/EG dan aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een regeling als die van artikel 36 van Ley 1/1996, de Justicia Gratuita, waarin de toepassing van het wettelijk geregelde tariefstelsel verplicht is gesteld, ook al maakt de ondernemer zich schuldig aan misleidende handelingen of omissies met betrekking tot de vaststelling van de prijs voor zijn dienstverrichting?

4) Moet artikel 101 VWEU aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een regeling als die van artikel 36 van Ley 1/1996, op grond waarvan advocaten die diensten verlenen binnen het systeem van de kosteloze rechtsbijstand, wanneer de vordering wordt toegewezen, worden vergoed volgens een tariefstelsel dat eerder door diezelfde advocaten is vastgesteld, zonder dat de autoriteiten van de lidstaat daarvan kunnen afwijken?

5) Voldoet deze regeling aan de in artikel 15, lid 3, van richtlijn [Or. 27] 2006/123 neergelegde eisen van noodzakelijkheid en evenredigheid?

6) Moet artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een regeling als die van artikel 36 van Ley 1/1996, die begunstigen van kosteloze rechtsbijstand, in geval van toewijzing van hun vordering zonder een veroordeling in de proceskosten, verplicht om de advocaat een honorarium te betalen overeenkomstig een tarief dat door een beroepsvereniging is vastgesteld en dat meer dan 50 % bedraagt van het jaarbedrag van een socialezekerheidsuitkering?

[OMISSIS] [procedurele formaliteiten]